

Kees Lunshoflezing 17 november 2010

Het moet eind zeventiger jaren geweest zijn. Ik was Wim Aantjes als fractievoorzitter van het CDA opgevolgd. In goed overleg werd antirevolutionair en atoompacifist Hans de Boer vicevoorzitter. Gerard van der Wulp, na Piet van Tellingen onze nieuwe jonge fractievoorzitter, vroeg mij waarom ik nooit de Telegraaf las. Ik antwoordde naar waarheid "omdat ik zo opgevoed ben". De Telegraaf was, zo meende ik te weten, van en voor andere mensen. Ik was, katholiek geboren in 1939, nu eenmaal kind van de verzuiling. Verzuiling. Zo noemden anderen het. Zelf meende ik kind te zijn van de katholieke emancipatie. Zeker, mijn wereld was al in 1959 opengegaan. Ik was toen twintig en begon niet-katholieke leeftijdsgenoten te ontmoeten; stap voor stap. Zeven jaar later schreef ik mee aan het manifest van de Christenradicalen. Maar toenmalige Christenradicalen - dat moeten nu Mastodonten zijn - lazen geen Telegraaf. Daar kwam bij - zo zei ik Gerard - dat de Telegraaf lezen in het Kabinet Den Uyl, halverwege jaren zeventig van de vorige eeuw dus, simpelweg not done was. Vasthoudend zei Gerard mij: "maar je zou toch tenminste eens kunnen praten met Kees Lunshof". En dat deed ik. Dat is mij goed en door de jaren heen steeds beter bevallen. Vandaar vandaag mijn Lunshoflezing. Dat was dus niet lang voordat in 1980 het CDA tot stand kwam. Dat was dankzij vooral Piet Steenkamp. Dries van Agt was toen premier; ik fractievoorzitter. Dat CDA was al evenzeer vrucht van emancipatie. Het CDA te vormen was inspi-rerend en uitdagend. De zoektocht naar wat bond - waarom "wij bij elkaar hoorden" - gaf het CDA vleugels.

Er is dit jaar 2010 overigens een interessante parallel. Dat is nu dertig jaar geleden. Dertig jaar geleden speelde de PvdA - of meer precies zijn toenmalige leider Joop den Uyl - in zijn poging de vorming van het CDA te voorkomen een stevige rol in de totstandkoming ervan. Evenzeer bleek dit jaar na de verkiezingen in juni het anti-PvdA, het anti-links gevoel in de top van het CDA een grote rol te spelen in de coalitievorming; VVD-CDA met PVV gedoog-steun. Omgekeerd was er gedurende de langdradige informatie bij PvdA, D66 en Groenlinks de houding alleen in uiterste noodzaak "met het CDA". Daarom eerst het vruchteloos onderzoek naar Paars plus; en toen: "laat rechts het dan zelf uitzoeken", wat rechts inderdaad deed. Er zijn ook markante verschillen tussen dertig jaar geleden en nu. Wat graag zou ik nu vanmiddag met Kees samenzitten om die in kaart te brengen. Dat kan helaas niet meer. Maar wel kan ik mijn analyse vanmiddag aan hem opdragen. De ferme wil, zoals ik het als informateur benoemde, bracht VVD, PVV en CDA tezamen.

Van mijn 21 jaar in de politiek werkte ik ruim de helft met de VVD. Was dat in mijn optiek een andere VVD dan die van Mark Rutte vandaag? Eerlijk gezegd niet. De VVD stond en staat vooral voor minder overheid. Zeker, de VVD heeft daarnaast een prachtige constitutionele traditie, maar die komt al lang niet meer op de eerste plaats. Soms lijkt het alsof die andere liberale partij, D66, zich meer opwerpt als "kleinkind" van Thorbecke. Zeker, de klassieke liberale beginselen bleken ook de laatste 50 jaar belangrijk voor onze rechtsstaat, maar ook dat is vooral geschiedenis; alsof de rechtsstaat af is en verdere grondwetsherzieningen om antwoorden te geven op eigentijdse uitdagingen niet echt nodig zijn. Zeker, de VVD was met ministers als Winsemius, Nijpels en Kroes van betekenis voor duurzaamheid, maar zij bleken toch meer de uitzondering. Het thema was, bleef en is opnieuw minder overheid. Intussen moet ik daar aan toevoegen meer veiligheid. Aan de burger moet een veilig Nederland terugggegeven worden, zo hoor ik Rutte en Opstelten zeggen. Dat is een kerntaak van de overheid, zo hoor ik deze twee liberalen terecht zeggen. Echter, is Nederland wel zo onveilig? De veiligheid nam onder minister Hirsch Ballin niet af, maar juist toe. Er is eigenlijk alleen een probleem met lanterfantende jongeren, die enerzijds overlast veroorzaken en anderzijds misdrijven plegen. Maar benoem dat dan ook precies en doe daar iets aan; dus én een corrigerende én een strafrechtelijke aanpak. Zelf sprak ik in mijn tijd als Minister-president over "Lubbers-kampementen" en recentelijk werd in het Rotterdamse de 24-uurse Campus "een nieuwe kans" uitgetoetst; maar het lijkt wel of politiek en justitie voor een harde aanpak lijken te blijven terugschrikken.

De Partij Wilders kan ik niet anders zien als een succesvol vervolg op Pim Fortuyn en Rita Verdonk. Succesvol ook omdat deze beweging niet alleen kapitaliseert op de moeite te leven met mensen die er anders uitzien, anders zijn, maar ook op het sterk gegroeide anti-overheid en antibestuurlijke elite gevoel. Dat is in onze samenleving een realiteit, waarmee duchtig rekening moet worden gehouden. Het CDA, nu de kleinste van de drie, worstelt het meeste met de vraag hoe nu verder. De energie en de gemotiveerdheid die samenhang met de vorming van het CDA - ik sprak er zojuist over - is weggeëbd. Het CDA in het algemeen en in het bijzonder Jan Peter Balkenende heeft ongetwijfeld bekwaam bestuurd. Ondanks de bankencrisis geen excessieve werkloosheid; sterker, die is opvallend laag en zelfs de overheidsschuld en tekort is overzienbaar. De tientallen miljarden waarmee de Nederlandse Staat de banken moest bijspringen vloeien nu goeddeels terug. Alleen bij ABN Amro (en de DSB) verkeek Wouter Bos (en Nout Wellink) zich volledig. Dat wordt dus een record strop voor de belastingbetaler.

De begroting 2011 van Balkenende en De Jager werd terecht geprezen. Op de vergrijzing werd door het laatste kabinet Balkenende, in het bijzonder door minister Donner, samen met werkgevers en werknemers redelijk geanticipeerd; vergelijk het befaamde akkoord. Overigens onbegrijpelijk dat daar in de informatie weer meteen populistisch op beknibbeld moest worden. Gesuggereerd werd althans dat dit kabinet niet verder wil gaan dan een verhoging van 65 tot 66 jaar. Kort en goed, ons land bleef in het decennium Fortuyn, Verdonk, Wilders op orde; niet ondanks, maar dankzij het CDA. Echter, tegelijk moet vastgesteld worden dat de fut in het CDA er ineens uit bleek. Appèl en inspiratie gingen ontbreken. Dat betrof en betreft dan met name diversiteit en duurzaamheid. Laat ik dit heel praktisch toelichten. In dit voorjaar diende ik als lid van het CDA een amendement in op het verkiezingsprogramma.

Artikel 2.1.2. daarvan luidde en luidt: *“Wie naar Nederland komt mag in vrijheid zijn geloof belijden. Tegelijkertijd komt hij in een samenleving waar de joods-christelijk en humanistische traditie en cultuur de samenleving kleuren.”* Dat betekent dat de Westerse cultuur en waarden en normen leidend zijn voor de samenleving. Ik stelde voor daaraan toe te voegen: *“In de thans op handen zijnde Grondwetsherziening zal de grotere verscheidenheid in onze samenleving als positieve waarde benadrukt worden.”* Dat amendement haalde het niet. Intussen stond van mijn hand op de website van de Staatscommissie Grondwetsherziening al een voorstel voor een Preambule voor de nieuwe Grondwet, luidend:

“Wij, de burgers van Nederland, zijn verantwoordelijk voor onze rijk geschakeerde samenleving, die gebaseerd is op de beginselen van vrijheid, gelijkheid, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en duurzaamheid. Ons land is een open, democratische en pluriforme rechtstaat, en maakt deel uit van een sterk en bezielde Europa. Te midden van een schitterende verscheidenheid van culturen en levensvormen maken wij deel uit van één wereldwijde gemeenschap van volkeren en weten wij ons lotsverbonden met al wat op de Aarde leeft.”

Ook dat voorstel zal het, zo schat ik, niet halen. Zie het zojuist verschenen rapport van de Staatscommissie Grondwet. Evenzo bepleitte ik in het CDA verkiezingsprogramma op te nemen dat asielzoekers na uiterlijk zes maanden hun eigen boterham moeten gaan verdienen. En ook, dat als mensen hier, om welke reden dan ook, drie jaar zijn bij “hun” gemeente nagevraagd wordt of die gemeente het in het eigen belang van die gemeente, van Nederland dus, beter vindt dat betrokkene en zijn gezin in Nederland blijft of juist niet. Deze voorstellen bleken in droge aarde te vallen.

Recentelijk heeft de nieuwe Duitse Bundespresident uitgesproken dat onze joods-christelijke-humanistische traditie nu met die van de Islam verrijkt kan worden. Waarom hier niet? Een streng optreden tegen lanterfantende jonge allochtonen en tegen moslimgebruiken die niet in onze rechtsstaat passen - en daartegen optreden is ook hard nodig - zal effectiever en geloofwaardiger zijn als wij moslims als medeburgers beschouwen. Het is hoog tijd!

Diversiteit betekent creativiteit en dan gaat het niet alleen over meer vrouwen, ook in hogere functies. Het gaat ook om mensen uit andere culturen en volkeren. Onze Gouden Eeuw was niet alleen gebouwd op onze joods-christelijke-humanistische beschaving. Evenzeer waren er al die allochtonen die van elders naar ons kwamen. Uit het begin van onze Republiek stamt het gezegde “liever Turks dan Paaps”. Dat gezegde dateert uit de tijd dat Europa zich verdedigde tegen de Islam en dat onze lage landen het opnamen tegen het Roomse Rijk. Dat was dus de tijd van de Nederlandse opstand tegen de Koning van Spanje, toen deze daarheen getrokken was om als Keizer de verdediging tegen de Islam, die optrok tot vóór Wenen, op zich te nemen. Maar vooral, wij waren toen praktisch; stelden bloei van economie en land voorop. Nu schaden wij onze economie, onze wetenschap, onze cultuur, door mensen te weren die de moeite waard zijn, ook al komen zij uit een andere cultuur.

Dat wordt gerationaliseerd door hen kansarme migranten te noemen. Maar richt je dan op kansrijke migranten en zorg dat migranten zich kansrijk tonen. Ja, ik spreek namens het UAF (Universitair Asiel Fonds) met jaarlijks honderden afgestudeerden en de duizenden moslima's die jaarlijks opgeleid en wel ons land en onze economie verrijken; maar ik spreek ook over al die ouder wordende mensen die recht hebben op handen aan het bed en gekwalificeerde medische zorg. Tot zover het tekort van het CDA dat ooit voor inspiratie en appèl stond door de zuilen, de bloedgroepen te doorbreken en zo zuurstof gaf aan de Nederlandse samenleving. Het is hoogtij dat het CDA kleurrijk wordt; goedwillende moslims inspireert en aan hen appelleert. Diversiteit om ons land sterker te maken; en zo zal er ook weer toekomst zijn voor het CDA.

Naast diversiteit noemde ik duurzaamheid. Inderdaad, ik ben er van overtuigd dat de Nederlander, en zeker zij die zich Christendemocraat willen blijven noemen, voor duurzaamheid willen gaan; voor een land dat zorgt voor een goed milieu, voor leven in harmonie met de natuur, voor een CO²-arme economie; kortom voor een land en een wereld met economieën waarmee ook generaties na ons uit de voeten kunnen. Als Rotterdammer weet ik dat zulk een inspanning niet in mindering komt op een gezonde economische ontwikkeling. Integendeel. Omdat wij daar in Rotterdam voor gingen draait de haven en de economie daar goed. En er zijn verdere mogelijkheden. Rotterdam zal een grote Bio-massa haven worden en de Nederlandse economie zal in brandstoffen voor transport, in co-firing bij het opwekken van elektriciteit, maar vooral bij de modernisering van onze chemische industrie zodat die meer en meer bio-based zal zijn, in de wereld voorop lopen. Dat is allemaal mogelijk, of je het nu links-groen of rechts-groen noemt. Hier ligt toekomst. Hier liggen mogelijkheden voor inspiratie en voor appèl. Maar, de Christendemocratie heeft het tot nu toe wel goeddeels laten liggen. Het is nu vijf voor twaalf! Ik spreek dan over het CDA van morgen. Dat zal Kleurrijk en Duurzaam moeten zijn. Alleen dan zal het weer inspirerend en appellerend zijn; en alleen dan weer een brede volkspartij.

Intussen sprak bij onze oosterburen de christendemocrate Angela Merkel zich helder uit. De multiculturele samenleving is een mislukking gebleken. Daarom moeten zij die van elders naar Duitsland komen vanaf dag één Duits spreken en gaan participeren in de samenleving; werken en zich nuttig maken in de samenleving. Precies zo is het. Participeren en je eigen boterham verdienen. Zo schreef ik het al in mijn boekje “De Vrees Voorbij”. Naar mij werd niet geluisterd. Hopelijk naar Angela Merkel wel. Dat is het alternatief voor Geert Wilders. Intussen is er de realiteit van dit kabinet. Dat gaat dus allereerst voor een kleinere overheid. Op zich is daar niets mis mee. Moedig van Mark Rutte wat hij allemaal aanpakt. Dat verdient steun van het CDA, en dat niet alleen vanwege het regeerakkoord. In deze inspanning zal het kabinet zich kunnen bewijzen en vervolgens als nodig en geslaagd beoordeeld worden.

Daarnaast is er de ambitie ter zake van immigratie en gezinshereniging misbruik en misstanden aan te pakken. Ook daar is op zich niets mis mee. Integendeel, het is nodig en over wat dat vraagt

sprak ik vanmiddag (in lijn met Angela Merkel). Wel zeg ik met Kathleen Ferrier en Ad Koppejan - lees er hun brief, hun handreiking aan hun fractiegenoten maar op na - er moet op toegezien worden dat maatregelen gericht op het uitbannen van misbruik en misstanden er niet toe zullen leiden dat mensen ongelijkwaardig behandeld worden. En in lijn daarmee voegen zij daar aan toe: "Mocht bij de concrete uitwerking het tegendeel blijken, dan zullen wij daartegen gerichte Kamerafspraken ondersteunen". Hier ligt dus een belangrijke taak voor de Kamer: wel uitbannen van misstanden, maar geen ongelijkwaardige behandeling van mensen. Maar let op, daar kunt u, journalisten en mensen van de media, ook iets aan doen; niet door rellerige rapportage over conflicten, maar door gelijkwaardige behandeling van mensen even belangrijk te vinden als vrijheid van meningsuiting.

Overigens zal het duidelijk zijn dat het grenzen stellen aan de uitvoering van het regeer- en gedoogakkoord niet voldoende is. Daarnaast is er positieve actie nodig inzake diversiteit - het kleurrijke Nederland, en duurzaamheid - de moderne economie. Dat zal uiteraard slechts in beperkte mate succesvol kunnen zijn. Het VVD-CDA kabinet met PVV gedoogsteun zal nu eenmaal vooral gaan voor een kleinere overheid, wat juist poogt zich in te zetten voor een samenleving die kleurarm is, wat een gevoel aan ouderen wil geven dat er in de gezondheidszorg beter voor hen gezorgd zal worden, en dat het veiliger op straat zal zijn. Daarom stemde tweederde van het CDA-congres voor. Dat is dus democratisch en de moeite waard. Eénderde stemde waakzaam tegen. Zij vonden het avontuur met een gedogende PVV te riskant.

Waar ik voor sta - zo zou ik graag met Kees Lunshof, wat jammer dat hij niet meer leeft, willen delen - is de weg voorwaarts; een land en een CDA dat diversiteit en duurzaamheid naar waarde schat. Dat vooropstelt datgene waarmee Het Handvest van de Aarde concluderend afsluit. Dat is "... de vreugdevolle viering van het leven". Dat, beste Kees, is wat ik in ons gesprek vanmiddag wil inbrengen. Ik doe dat hier vanmiddag in Nieuwspoot; met mijn vrienden van de pers, mijn vrienden van Nieuwspoot. Ik doe dat niet zonder schroom en aarzeling. Vele malen wees ik er immers op dat de media slachtoffer geworden zijn van het korte-termijn denken, hun brood verdienen met de waan van de dag. En soms denk ik - ik geef het ruiterlijk toe - geef hen eens ongelijk. Zoals een bakker brood bakt bedienen de media het publiek. En voor beide geldt: "smaken moet het". Maar dan toch, beste Kees, als Handvest van de Aarde man zeg ik: Let op. Je herinnert je ons gesprek nu meer dan dertig jaar geleden. Toen wij spraken over het CDA dat al emanciperend "zuilen" voorbij kwam vertrouwde je mij persoonlijk je homoseksuele geaardheid toe, waarbij ik van mijn kant jou zei dat ik die pas vanaf mijn veertigste normaal vond. Dat was dus pas toen.

En zo Kees zaten wij toen samen in een nieuwe wereld. Zo zouden wij nu spreken over een kleurrijk Nederland - de vrees voorbij; en over de uitdaging duurzaam en CO²-arme economieën inhoud te geven, opdat generaties na ons ook in welvaart kunnen leven. Maar Kees, zo pratend met elkaar zouden wij nu ongetwijfeld samen concluderen dat het belangrijkste is te begrijpen dat er geen tegenstelling is tussen "no nonsense", daar hielden wij beide van, en de opdracht in harmonie te leven; ieder van ons zelf en mensen met elkaar. En dat, ik zeg het nog een keer, is precies "onze gemeenschappelijke bestemming" waartoe wij op Aarde zijn; de werkelijk vreugdevolle viering van het leven.

Ruud Lubbers

17 november 2010